

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ի Ր Ե Ք Ի Ր

ՔԱՂԱՔԱՆԵՆ, ԵՐԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՆԻՏՐԱԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ շու.առ. 100 :

Այս Լրագիրը տան երկու-չորս օրերը կը հրատարակուի :

Պոչխեն գու. րս գացած Լրագիրներուն փոխարին ծախքը առնցին ջրաց է :

Իր շահին համար չու. ր մը հրատարակեց ու. քոցը դիտի ջնարե տոցին 40 փարաց :

Նորաստի գրոց ծախու. ցու. մը ձրի է :

Դու. լսեն եկած նամակներուն փոխարին ծախքը խրկոցը դիտի ջնարե :

ՔԱՂԱՔԱՆԵՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՆԻՏ

ՊՕԼԻՍ 12 ՅՈՒՆԻՍ

Ինչպէս որ անցած շաբթու ըսինք, վեհափառ ինքնակալը գիշեր մը Լիւմիա կղզիին առաջը կենալէն ետքը յաջորդ օրը գէպ ՚ի Կիրիտ ճամբայ ելաւ : Սայիսի 23ին Կիրիտու Հանեա քաղաքը հասաւ : Գրեթէ քաղաքին և չըմակայ տեղերուն բոլոր բնակիչները ծովուն եզերքը եկեր էին, որ վեհափառ ինքնակալը անցած ատենը հոն գտնուին : Եւ ուրախութիւններէն ինչքէ արդ, ինչքէ ինչպիսի խօսքով ձայնով աշխարհք կը գոռայրնէին : Իսկ րեգութիւնը կայսրը ցամաք ելելէն քիչ մը ետքը հըրաման ըրաւ որ բնակչաց երեւելիները իրեն ներկայանան, և շատերէն ինամբ ցուցուց : Երկու օր Հանեա կեցաւ, և այս երկու օրս քաղաքացւոց շատնակ և անընդհատ ուրախութեան օր էր : Իրենց երախտագիտութիւնը ինքնակալին ծանուցանելու համար ինչ ընելիքն չէին գիտեր : Երրորդ օրը ինքնակալը Կիրիտու կուսակալ մեծապատիւ Սուրբաֆա փաշային ամարանոցը գնաց : Եւ կուսակալը շատ տարիէ ՚ի վեր այս կղզւոյս կառավարութեանը մէջ ցուցուցած արեւելութիւնովը և գովելի ընթացքովը այս մեծ պատուոյս արժանի եղած էր : Սայիս 26ին ուրբաթի աղօթքը կատարելու համար Սուրբաֆա մզկիթը գնաց : Եւ անկէջ

գէպ ՚ի Ռէթմէ և Քանտիա գնաց : Հանեա երթալը ինչ ուրախութիւն և ինչ հանդէսներ պատճառեց նէ՛ այս երկու քաղաքս ալ նոյնը ըրաւ :

Վեհափառ ինքնակալը Կիրիտէն Սաբըզ կղզին պիտի գայ, և առաջիկայ շաբթուս մէջ յաջորդութեամբն աստուծոյ մայրաքաղաքս վերադառնալը, և գացած տեղերուն սրտին աղբաւ ուրախութիւնը մայրաքաղաքիս բնակչաց ալ շնորհելը կը յուսացուի, որ իրենց բարեգութիւն և առատախնամ տիրոջմէն երկար ատեն զուրկ մնալու սորված չըլլալով՝ հոս չի գտնուելուն օրերը տարիի պէս կուգայ :

Վեհափառ ինքնակալը ուր որ գնաց նէ՛ իրեն կայսերական առատաձեռնութեանը նշաններ ձգեց, առատ պարգէներ տալով աղքատաց, և հասարակաց օգտին համար շինուած տեղերուն, և առաւելագոյն՝ գաղափարներուն : որով իրեն հաշտական առատ խնամքը ցուցունելէն զատ՝ իր բարի և աշխարհաշէն կամքն ալ իմացուց : որ իր հըպատակները իմաստուն և խելացի կ'ուզէ, առանց աղբի և կրօնքի խորութիւն ընելու : Երանի բարեգութիւն ինքնակալի մը ցուցուցած խնամքէն օգուտ քաղելը, և ամէն մարդ իր ձեռքէն եկածին չափ անոր հովանաւորութեանը տակ մտոց լուսաւորութեան մէջ առաջ երթալը մեզի կ'իշխայ : Եւս գարնոյ այս սրբապայծերով՝ մէկ շնորհ մըն է որ Ստուած մեզի բերէ է, ասկէջ օգուտ քաղելիս մեզի շահ ըլլալէն զատ երախտագիտութեան նշան մըն ալ է :

— Վեհափառ ինքնակալը Կիրիտէն Սուրբաֆա անցեր է, և հոն իբէն՝ Լիւմիայի նահանգին փո

խաբայ քարձրապատիւ Սպարա փաշայն ալ ան ձամբ հոն գացեր է : վեհափառ ինքնակալէն իրեն խրկուած մեծ խաւքի կիւմարնին համար շնորհալալ ըլլալու :

Սուրբաֆա երբ Սաբըզ եկեր է այն տեղի նուրաշէն մզկիթը տեսնելու, և առաջին անգամ աղօթքի ժողովելնուն ներկայ գտնուելու համար : Լմայոց 9ին ուրբաթի աղօթքը հոն ըրած պիտի ըլլայ : Եւ անկէջ Լիւմիա պիտի անցնի կ'ըսուի ուր տեղ մեծ պատրաստութիւններ կ'ըլլան արժանաւոր ընդունելութիւն ցուցունելու համար :

— Սեծապատիւ տէրութեան կողմէն ինկիլթէնու գետապան մեծապատիւ Սուհրաբիտ փաշային համար անցեալ շաբթու պատմեցիք որ Ֆիլէմէնի թագաւորին թագաւորական ամբողջ անցնելը շնորհաւորելու համար Լահէ քաղաքը երթալու մեծապատիւ տէրութեան հրաման առած էր : Եւս քաղաքը մէկ անիւով (չարսով) քաղաք շտեմնաւորուն յատուկ ընկերութիւն մը կայ : երբ որ այս ընկերութեան երեւելիները այս արժանապարգ պաշտօնատարին Ֆիլէմէնի երկիրը անցնելու ըլլալը իմացան, մէկ գիշեր քաղաքին, որով իրենց նաւերուն մէկը՝ որն որ ինքը կը հաճի նէ, անոր սընտրելու իր յանձնէին մինչեւ Դուսնայի Տիւն քէրք քաղաքը զինքը իւր մարդիկներովը տանելու : Սեծապատիւ գետապանին շատ հաճոյ եղաւ այս մարդասէր քաղաքավարութիւնը, բայց նաւը չի կրնալ ընդունելուն օրինակը պատճառներ կա : Եւս օր մէկ շնորհակալութեան նամակաւ մը նուէրը ընդունելէն հրաժարեցաւ : Նամակին մէջը կ'ըսէ. « Բանի մը օր կայ որ ընելու ճանապարհոր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԻՒՆԵՐԱՆՈՅ

ՀԻՒՆԵՐԱՆՈՅՈՅ ՎՐԱՅ ՀԱՄԱՌՈՏ

ԵՒ ՊԱՏԱՐԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Ժողովել կամ ընդունել որ և իցէ հիւանդը կամ տնանիւ, անոր բարոյական կամ մարմնական ցաւոյն դարման տանել մարդկութեան ծառայելու մտքը և աստուածահաճոյ գործ մը ընելու գիտաւորութեամբ, մի միայն քրիստոնէական և անշահախնդիր բարեպաշտութեան գեղեցիկ և նոր գիւտն է : Եւս բարեպաշտութիւնը ոչ միայն բըրիտանից, այլև օտար ազգաց երկիրներն ալ լեցուց կերպ կերպ փառաւոր և օգտակար շինուած ներով :

Ինչ որ հիւանդանոց կամ անկեղանոց և կամ այլ օգտակար անուն տալով հիմա կ'իմանաք, հին ատենը չի կար : Կերեւի, թէ հին ազգք կարօտ ալ չէին : Եւ օրտոճաւն ահա այս է : Հին ազգք երեք բան ունէին, որ հիմա շատ քիչ կը գտնուի. նախ՝ հիւանդանոցներ, երկրորդ՝ նահապետական կենանք, երրորդ՝ գերութիւն :

1. Հիւանդանոցը իբր անհրաժեշտ պարագ մը էր յառաջ : Իր և իցէ մարդ ուր և գտնուէր, կրնար իր ուղած ատենը ուղած տունը մտնալ, հոն ուտել, խմել, օգտուի : Եւս պատճառաւ անխընամ չէր մնար, կամ հասարակաց վրայ բեռ չէր

կրնար ըլլալ : Եւս՝ արեւելեան ազգք ունէին այս հիւանդանոցներ, և դեռ շատ ու քիչ ունին : Եւսպէս հասկնալի և Եւրոպայի իտալացիները և Եւրոպայի այլ և այլ ժողովուրդները : Հիւանդանոց ազգք ըստ մեծի մասին երկրագործ էին, և երկրագործ ազգք հիւանդանոցները : Եւս կ'ուզեմ, թէ ուր երկրագործութիւն կար, հոն հիւանդանոցներ ալ կար : Բանի երկրագործը՝ որ սուրբաբար առատ ուտելիք կը հանէ երկրէն, այն չուզէր և չի կրնար ուտելիք խնայել անօթի մարդուն : այս պատճառաւ ամէն երկրագործ հարկաւ կամ օրինակէ շարժեալ, հիւանդանոց կ'ըլլայ :

2. Հին ազգաց մէջ սովորուած մը կար, որ մէկ աղբաւորի մը բոլոր անդամք մի և նոյն տան մէջ կը նստէին, թէ ամուսնութեանն առաջ և թէ ամուսնութեանէն ետեւ : Եւ նոյն աղբաւորի մէջէն հասակաւ շատ տարբեր միայն բացարձակ կ'իշխէր մինչ ՚ի մահ : Ինքը անոնց ամէնուն հետ կ'աշխատէր անխտրաբար և հեղինակաբար : Իսկ հիւանդ կամ ծեր եղած ատենը նոյնպէս ինքն էր, որ կը տընորին հրամանաւ ամէն բանը : Ստանդարտ միջոց պատուելի և պատիւաւոր էր իրեններուն առջև, այսինքն նոյն աղբաւորի մը բոլոր անդամք կը պատուէին զայն և կը խնամէին մի և նոյն անխտրաբար, առանց ձանձրանալու և առանց զանապառութեան : Եւս սովորութիւնը՝ որ նախահարց ատեն գրեթէ ամէն տեղ կար, և բարբարոս կուսպաշտ աղբաց մէջ անգամ կը գործածուէր, դեռ կայ ու կը մնայ ձգեցին, ոչ ցաւագար, ոչ խեղճար, ոչ անդամալք, և ոչ զայլ որ : Ամէն մարդ իր ընտանեացը, և ոչ զայլ որ : Ամէն մարդ իր ընտանեացը մէջ ամէն կերպ նպաստ կը գտնար ըստ բաւականին, և ամէն մէկ տուն անխտրաբար կը կառավար

ուէր : Իր ունեցածով և ուրիշ կարօտ չըլլալով : Եւ եթէ որ և այրի մը գտնուէր, այնպիսին ալ աղբոց տեղ չուտով կը գտնար :

3. Հին ազգք գերի պահելու սովորութիւն ունէին. բայց ինչպէս մի և նոյն տան իւրաքանչիւր անգամ՝ հարկաւոր խնամքը նոյն իսկ տան մէջ գտնալու իրաւունք ունէր, նոյնպէս մի և նոյն տան գերին նոյն խնամքը վայելելու իրաւունք կ'ունէնար, անանկ որ մարդ չէր համարձակէր զայն զըրկել երբ և ըլլայ : Եւս իրաւ անանկ ժողովուրդ, որ իր ծեր ու տկար գերիները դուրս կը ձգէր, և անինամ կը թողուր : Բայց այս անգամութիւնը միայն այն ժողովուրդ մէջ կար, ուր մարդոց բարքը յետին ծայր վատութեան հասած էր : Ի վերայ այս ամենայնի օրէնք ալ կար, որ կը հրամայէր, թէ ով որ իր հիւանդ ու տկար գերին դուրս ձգէր, այլեւս չէր կրնար անոր իշխել :

Ասկէ կ'երեւայ, թէ հին ազգաց մարդասիրութիւնը սեղմեալ էր : այսինքն մարդիկ իրարու կամ իրենց մօտ եղողներուն կ'օգնէին, այն ալ նիւթագէտ ըստ մեծի մասին և ոչ թէ բարոյագէտ : Եւ տեսնաք թէ պէտ անդին ասոյն պատմութեց մէջ, թէ Յոյնք և Հռոմէացիք ունէին անանկ տեղեր, ուր կը պահէին զօտարները ստակով կամ ձրի կամ իբր փոխարինութիւն ծառայութե կամ իբր անկալութիւն փոխարինութեան, և այն. բայց թէ որ մանր քննելու ըլլաք, անդէն կը հասկընաք թէ բարեպաշտութիւն կարծւրած սոյսպիսի գործերնին՝ աւելի սնտկաւորութեան կամ շահախնդրութեան արտուղ էին և ոչ թէ անհաճախը գիր բարեբարութեան : մասնաւոր և սեղմեալ մարդասիրութիւն էին և ոչ թէ ընդհանուր և ճոխ : Բարոյանքութեան նոր ծաղկած ատեն՝ այս

դուրս հաստատուած է . Քալէ պիտի անցնիմ, որ հոն ինձի տարածող կայ : Ստիպեալ, ընկերութեան անդամ ընտրուելու անհնար ըլլալով ալ կուսակառութեան կողմէ կ'իմացնեն թէ ձեր ընկերութիւնը զիս ինչպէս պատուել ուզեց . և ասիկայ թէ կուսակառութեանը և թէ իմ առաջնութեան անհնար և ինկիլիզ ազգերը իրար կապող սիրոյն մէկ նոր նշան մը կ'ըլլայ :

— Ուստայ կայսրը մայիս 25 ին իրիկուան դէմ Վարչաւ քաղաքը հասաւ . հետեւ էր կայսերուն ժառանգ Վրէժսանդը, մեծ դուքսը : Ստիպել իշխանին թաղման հանդէսին ալ կայսրը Վարչաւ գտնուեցաւ :

— Վալաթիայի ոստիկանութեան տեսուչ (բօլսիս նազըր) արժանապարգ Սապիգ աղայն իրեն հաւատարմութեանը և աշխարհութեանը փոխարէն, որ այս դժուարին պաշտօնին մէջ կը ցըցնէ, արքունական պալատին քաբուձի պաշտօնութեան պատիւ առաւ :

— Ուստայի մեծ սպարապետ բարձրապատիւ Եմէր փաշայն մայիս 22 ին Սանատըրէն ելեր է Պոնա երթալու : Երկու օր ետքն ալ իւր թիկնապահ (եալէր) տեղիւն ալէր, և բանակին ծախուց վերակայու խուրի էֆէնտին ճամբայ ելան :

Ինուանի Հուլէքան, որ Լոնսուտուրի ապստամբութեանը գլուխներէն էր, մեծագոր տէրութեան հնարանութեան տակը մտած՝ Սանատըրը կը նստէր : Բարձրապատիւ սպարապետը ճամբայ ելելու ատենը ասոր ալ սպարապետը որ 1000 հօգի անկիրթ զօրք (պաշու պօզուք) ժողովեալ Պոնայի սահմանը երթայ : Ինանի պատուէր մըն ալ այն կողմի կիրճերուն պահապան (տեղիւնտ աղա) Գանուող պաշտօնակալին եղաւ : Սանատըրը միայն մէկ ալ կը թաղ զօրք մնայ :

— Պոնայու ընդհանուր կուսակառութեան պաշտօնին մէջ մեծնող Վահիբ փաշայն մարմինը մայիս 28 ին կիրակի օրը Սէլիմիէն կուստանդուս պօլսի բերուեցաւ . և իր ցեղին յատուկ եղած գերեզմանոցը թաղուեցաւ . ինչպէս որ տղան ուզէր էր : Տղան ինքը անձամբ Բրաւնիքէն հօրը մարմնայն հետ եկաւ :

Սարայօվայի և Բրաւնիքի կառավարիչ փաշաներըն ալ որ սպարապետէ մէջ խառնուած էին, և ետքը սպարապետները տխարացան նէ՝ Պէլիւրա փախած էին, քանի մի օր կայ որ կուստանդուս պօլսի եկած են, որ բռնած ճամբաներնուն պատճառը հասկըցնեն :

— Մայիս 31, չորեքշաբթի օրը, կեռասով լեցուն նաւ մը կուգայ կուստանդուս պօլսի մարտահաւան առաջը երկաթ կը նետէ : Կեռաս առնող ծախողներուն անթիւ բազմութիւն ծովեզրը լեցուած ըլլալով՝ նաւը ցամաքը մօտենալուն պէս նետուող նետանոցի նաւուն մէջ կը լեցուն . ասոնց նետուելէն նաւը հաւասարակշռութիւնը կը կորսնցը :

պիտի բարեպաշտական նպատակը փոքր ինչ կանոնաւորեցաւ, այսինքն քրիստոնէայք կ'օգնէին իրարու որ և իցէ կերպով, առանց անկալութեան և փառաց : Թէպէտ հիւանդանոց կամ անկերանոց չի կար այն ատեն, բայց ամէն մէկ քրիստոնէի տուն և ամէն մէկ եկեղեցականի բնակարան իբր հիւանդանոց էր : Ինքեքը հոն կը գտնային իրենց բաւական նպաստ, և միթաթութիւն նիւթական և բարոյական : Երկուսն ալ մինչեւ երբորդ դարուն վերջը : Բայց երբ քրիստոնէութիւնը տարածեցաւ, երբ քրիստոնէայ աղքատաց թիւը շատցաւ, այն ատեն մասնաւոր օգնութեամբ ձեռնուող ըլլալը չի բուռեց : Հարկ եղաւ, որ հասարակաց ձեռնուողութեամբը նայուին խեղճերը . հարկ եղաւ որ անոնց համար զատ զատ անգէր պատրաստուին և հոն պահուին : Եւ ահա անկէ ետեւ հիւանդանոց շինուի սկսեալ :

Չորրորդ դարուն սկիզբները մէկ քանի հիւանդանոց հաստատուեցաւ անգին ասդին : Պապիւր անուն հռոմէացի աղնուական կինը մէկ աղաւ որ հիւանդանոց մը շինեց Ալթուսաղէմ, իր ստակով : Եւս կինը ճշմարիտ մարդասիրութեան շարժեալ, ձգեց իր հայրենի մեծութիւնը փառքը և հանգստութիւնը, երաւ գնաց Ալթուսաղէմ ընկերակցութեամբ քանի մը աղնուական և հարուստ հռոմէացի կանանց, և հոն անոնց հետ կը պարապէր իր հիւանդանոցին մէջ : Եւսն հոգը ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ առնել պահել ուխտաւոր խեղճերը աղքատները հիւանդները և ցաւադարները, զանանց կերակրել և միթաթել ի փառս Եւսուս : Ստուծոյ : Ստուծոյ Բարսէղ Կեսարացիին ալ հիւանդանոց մը շինել տուած էր ի կապաղովկիս, Կեսարիայի մօտ, ի թուին 370, զոր Ոսկեբերան կը գովէ այսօր :

նէ կը դառնայ . մէջի մարդիկը և ինչքը ամէնքը մէկէն ծովը կը թափին : Օրովեգըրը մօտ ըլլալով մարդու վնաս չըլլար . միայն ծովը մտած կ'ըլլան . և լաթերին չորցընելու աշխատանք մը կը վատարկին : Վնասը բոլոր կեռասին տիրոջը կ'ըլլար, թէ որ կեռասները կողովի (քիւֆէի) մէջ դրուած և աղէկ կապուած չըլլար նէ :

Եւսն օրը Վալաթիայի խորա գեղ անցնելու կամուրջին եղըր ծովուն մէջ մէկ երիտասարդ մը գտան խեղդուած . ով ըլլալը չի ճանչուեցաւ . բայց յոյն կարծուեցաւ : Հանեցին, և յունաց գերեզմանը տարին թաղեցին :

ՄԵՐՏԻՒՆ ԻՌԻՐԵՐ

ԳԵՂԱՐԱՆ : Ինչպէս որ քանի մը անգամ, այս մեռերս ալ լուր ելաւ թէ Ֆրանսիոյ արտաքսեալ թագաւորը Լուի Ֆիլիք Եմառա մեռեր է : Սէկ կողմէն ալ Օւլէանի ցեղին կուսակցներն ու օրինաւորականները որ են Պուլսիսի տանը կուսակցները, կը համբաւէին որ այս երկու թագաւորական տունը իրարու հետ դաշինք ըրեր են . բայց դաշինքին ինչ ըլլալը պատմելու երկու կողմէն չէին միաբաներ : Օւլէանիները կ'ընէին որ Զամպուի դուքսը իր իրաւունքը Լուի Ֆիլիքին և անոր տանը շնորհէր . օրինաւորականները կ'ընէին թէ Լուի Ֆիլիքը Զամպուի դուքսին շնորհէր է :

Լուի Ֆիլիքին մօտաւոր երեւելի մէկ անձ մը ցտոյգ անգէ տեղեկութիւն առած եմ լսելով . զեռուայն փարիզաւ օրագրայն նամակ մը կը գրէր . և այս երկու լուրիս ասոյցը կը պատմէ :

Լուի Ֆիլիքին մեռնելուն համար կ'ընէ որ ուսա է . առ այժմ ծանր և վտանգաւոր հիւանդութիւն մըն ալ չէ . միայն մօտերս հարբուխ (նէվալի) մը քաշեց . բայց բժիշկները կ'ըսեն որ կուրծքի ջրգորութեան նախնիքայ նշաններ կ'երեւին վերան . և բժիշկներն ալ գարմանին այս հիւանդութիւնը վերցնելու վնաս չիտկած են . բայց հիւանդին ձեռքութեանը համար շատ յոյս չունին բժշկուելուն : Եւս հիւանդութեանս ընթացքը առաջը չառնուի ալ նէ՝ ծանր է . կամայ կամայ կը զօրանայ . ուստի առ այժմ մինչեւ բաւական ժամանակ կրնայ ըստիլ որ Լուի Ֆիլիք մահուան վտանգէն ազատ է :

Թագաւորութեան իրաւունքը իրարու շնորհելուն վրայ կ'ընէ . Լուի Ֆիլիք որ 1848 փետրուար 24 ին դրով թագաւորութեան հրաժարեցաւ . իր ստորագրած քիւր ետ կանչելու բնաւ միտք չունի : Բայց իր տղոցը և թոռանը պատուիրած է որ ամէն ատեն սպարապետ գտնուին երբ որ իրենց հայրենիքը իրենց ծառայութիւնը պահանջէ նէ՝ սիրով յանձնառու ըլլալու, և կըլուսայ որ օր պիտի ըլլայ որ տղայքը Պոնայի օգնական պիտի ըլլան :

Եւսն Գեղեցիկէ բարեգործութիւնը, աղքատ անուշանոց ջանքը : Բիշ մը դուրս ելքաղաքէն, հոն կը տեսնաս մէկ նոր քաղաք մը, որ ոչ Բարսէղ շինեց ժողոված ողորմութեամբ : Ինչպէս ձակ տեղեր կան հոն, որ տարեկան եկամուտ ունին . հիւանդները հոն ժողոված են իբր յապաստանարանի : Եւսն իսկ Ոսկեբերան ալ հիւանդանոց հաստատեց կուստանդուս պօլսի մէջ, և անոր կապէց ինչ որ կ'ընդունէր ժողովուրդէն, եկեղեցականաց կարեւոր և ճիշտ պիտոյքը լաւ հոգալէն ետեւ : Եւսքերը ուրիշ հիւանդանոցներ ալ շինել տուաւ, և անոնց ամէնուն կառավարութիւնը յանձնեց եկեղեցականաց և ուխտեալ աշխարհականաց :

Եւսպիտի շինուածներ, մէկ կողմէն կը շատցընէր, և միւս կողմէն ալ ինքն իսկ անձամբ և ըստակով կ'աշխատէր անդադար անոնց համար : Եւսն անոնները ուրիշ Եւսպիտոյք ալ սկըսան կարծաւոր հասնել : Իրենց տունը հիւանդանոցի պէտքերէն, կ'առնէին կը պահէին աղքատները և հիւանդները, մինչ զի հասարակութիւնը հայր հասարակաց ճանցերէր զանոնք : Ստակով և հոգեւոր միթաթութեամբ անդադար կը հասնէին ալ մէնուն առանց ձանձրութեան և պարծանոց : Եւսն որ կը վատարկէին ժողովուրդին ինքնանուէր պարգեւէն ոչ իրենց համար կը պահէին և ոչ իսկ իրենց ընտանեաց համար, այլ միայն խղճաւեաց կը բաշխէին : Եւսքերը ասանկ գործ կը գործէին ոչ միայն իբրեւ մարդասիրութիւն, այլ իբր անհրաժեշտ պարտք Եւսպիտոյքի, ինչպէս Եւսպիտ և Բաղկեդոնի ժողովներուն մէջ և չորրորդ տարւոյն :

* Չորս Ոսկեբերան :

լան : Եւսը համար տղայքն ալ բնաւ միտք չունին անանկ պայմանագիր մը ստորագրելու որ Ֆրանսիոյ ազգին հետ ունեցած յարաբերութիւնն ուրիշ կերպ դարձնէ : Եւսն ամենայնիւ թէ որ Ֆրանսիոյ ազգը իրեն խաղաղութիւնը և հանգստութիւնը Պուլսիսի ցեղին թագաւորութեան վրայ յուսալով Զամպուի դուքսը թագաւորութեան հրաւիրէ նէ՝ ասոնք ալ ամենայն յօժարութեամբ պատրաստ են ազգին կամքը յարգելու, և ազգին իրեն գլուխ ճանցած մարդը իրենք ալ իբրեւ գլուխ ընդունելու և հնազանդելու :

— Ինտրութեան օրինաց քննութիւնը՝ որ մայիսի 21 ին ըլլալ սկսեալ օրէնսդրաց ազգային ժողովայն մէջ, Պուլսիսի քաղաքական վիճակին մէկ ուրիշ կերպարանք մը տուաւ : Եւսպիտ շատ աղէկ կը հասկըցնէ Եւսպիտ օրագրայն հետեւեալ խօսքերը :

« Ինչոր անցած շաբթու փարիզու մէջ որ տեղ որ երկու հոգի իրարու կը սրտառնէին՝ բարեկամ մարդ այս հարցումը կ'ընէին . իրարու խօսքն անտեղ անկողը երբ պիտուր ըլլայ : Եւսպիտ վրայ կ'առնած չէին յուսուներ . միայն ժամանակը հասկընալ կ'ուզէին . մէկ կ'ըսէր . վաղը կը սկըսինք . մէկ ուրիշ՝ ութ օր մըն ալ սպասելու է կ'ըսէր . շատերը ամայնակընք աչքերնին առած էին : Սարգէնը հաւատարմորդ այս տարիս . և այս գարնան եւ զանակը անգամ իստաղ անցնի :

« Հիմա աւելի հանդարտութիւն մը կ'երեւի . չէ թէ ամպերը բոլորովին փարպոսած սրբուած են, այլ այնքան յեղափոխական ելքորոտականութիւն չէրեւի : Եւսնուն սիրտը հանգեցընողը այն է որ լեռնակողմանները (կառավարութեան հակառակ կողմները) որ ձայն չի հանելու սպառնալիք կ'ընէին, հիմա տասն և երկու հոգի մը ձայն անոններն դրել տուած են որ աստիճանութեան բեմէն պիտի գոռան նոր դուրսուր օրէնքին դէմ : Հիմա խօսիլ կ'ուզեն, աղէկ է . շուշ կ'առնուի : Եւսպիտ պերճախօսութեան վստիպող չի կայ : Եւսք որ խօսիլ ուզեն նէ՝ ամէն մարդ կ'իմանայ որ յաղթութիւն կ'ուզեն :

« Եւսն կ'ըսէր տեղեկներն նստան . իրարու խօսքն անտեղ ուրիշ ժամանակի մնաց . բայց որքան պիտի քէ : Կ'երեւի որ շատ ատեն պիտի լանցնի : Հինգ կամ վեց ամիս կ'ըլլայ կոր որ փարիզու փողոցներուն մէջ քաղաքական պատճառի համար մարդ սրանսուած չէ . տարի մըն է որ յեղափոխութեան մը փորձ եղած չէ . երկու տարի է որ ծանր բան մը ըլլած չունիմք : Հասարակապետութեան ժամանակ, փողոցներու մէջ մարտկոցներ չի շինած երկու տարի անցնի, շատ բան :

« Եւսն մէկ ընկերակիս վիճակը ասանկ կարգադրուած կը տեսնէմք . ճշդիւ կը զարմոնամք որ իրարու հետ չի կուսած երկու տարի անցուցնի :

Հռոմէացի ժողովայն մէջ եղած դուրսուածները կը ցուցնեն : Հետզհետէ աշխարհականաց մէջ ալ տարածեցաւ այս մարդասիրութիւնը : Եւսն թէ ողորդի կինը Փլասիլիս անուն մէկ աղէկ հիւանդանոց շինել տուաւ, և ինքն անձամբ հոն կ'աշխատէր . նաեւ շատ անգամ հիւանդաց անկողինին քով նստած, անոնց դեղը և դարմանը կը հագար : Եւսն բարեպաշտական գործ գործողներ շատ եղան այն ատենները, մինչեւ կ'ըսէին, թէ միայն կուստանդուս պօլսի մէջ երեսուն և եօթը հիւանդանոց և անկերանոց կային մեծ ու պզտիկ առհասարակ, և Եւսքի կայսեր ատեն մինչեւ տասը հազար աղքատ առնող անկերանոց շինուեցաւ : Եւսն մալիքի քաղաքի վաճառականները իրենց ստակով մէկ հիւանդանոց մը հաստատեցին Ալթուսաղէմի մէջ սուրբ Յօսանիոսի անունով :

Չորրորդ դարէն մինչեւ ութնորորդ և իննեորորդ դարը գրեթէ այսպէս զնայ, այսինքն եկեղեցականք և աշխարհականք հիւանդանոց և անկերանոց շինելու ետեւէն էին . բայց գէշը պա էր, որ աղքատը, ախտաւորը և խեղաւորը մի և նոյն տան մէջ կը պահէին խառնիխառն, ուստի և պէտք եղածին չափ դարմանել և խնամել չէին կրնար : Եւսպիտ գնաց ինքն առնէ : Եւսպիտ մարդիկ հաւկըցան փորձով, թէ հիւանդանոցները բարեկարգել պէտք է : Եւսքին եղաւ կ'ըսեն մեծն Եւսքըն, որ զատ զատ հիւանդանոց շինել տուաւ, զատ զատ անկերանոց հաստատեց, անոնց ամէնուն ալ արքունի գանձէն եկամուտ կապեց և եկամուտը օրէնքով հաստատեց որպէս զի մարդ չի խանդարէ : Եւսն հասարակութեան ալ հրաման ըրաւ որ ձեռնառութիւն ընեն հիւանդանոցայ : Ինքը պապի աշխատելուն համար, իր յաջորդներն ալ և :

ըր, որ է մայիս 14, թրիէստէն Ա իեննա շինուե-
լու երկաթ ծամբուն առաջին քարը դրաւ, և նա-
ւաճանքիստը կեցած պատերազմական նաւերուն
ող այցելութիւն ըրաւ: Այս բնկերութեան արեւ-
բէն Պ. Պրուքերն ալ աւագրիական կայսերութեան
ապրիլ 18, թրիէստ կենայէն եա-
քը՝ այն օրը ելաւ ծամբայ. և մայիսի 22ին Վ ի-
եննա հասաւ: Թրիէստից, որ ամէն ժամանակ
կայսեր հաւատարիմ գտնուած է, և 1848ին որ
բոլոր Լապրիայի մէջ ապստամբութիւնը կը վեր-
տար, այս քաղաքէն հանդարտը չի կար, չառ
ղուարձացան կայսրը հոն գալովը:

— Կայսրը Վ իեննա դառնալէն ետքը կառավա-
րութիւնը գլխաւորապէս երկու բանի վրայ զբա-
ղած է. մէկն է Սաճառիստանի կարգադրութիւ-
նը, և միւսը՝ գերմանական դաշնակցութեան գործը:

Սաճառիստանին ինչ ուղեղ անցածները պատմե-
ցինք: Լապրիայի կառավարութիւնը կ'երեւի որ
այս թագաւորութեանս գաւառական կառավա-
րութեան մասնաւոր ժողովքին պիտի չի դաչի, եր-
կու խորհրդարան ունենալու հրաման ըրած է. ո-
րոյ մէկը ազգին ազնուականներէն և երեւելինե-
րէն պիտի բաղկանայ, և միւսը՝ մեծամեծ քաղաք-
ներուն կողմէն խրկուած պատգամաւորներէն: Կա-
ռավարութեան յանձնարարական ժողովքներուն
կարգադրութիւնը առ այժմ ինչպէս է նէ անսկի
պիտի մնայ, նոր կարգադրութիւն մը ըլլալը կամ
չըլլալը երբ որ կայսերութեան մեծամեծներէն
ժողովք մը գումարի նէ այն ատենը կ'իմացուի:

Գերմանական դաշնակցութեան խնդիրը ըստ
գիրս կարգադրութեան յայտնի է: Բրուսիայի թա-
գաւորութեան Լապրիայ քաղաքը եղած գերմա-
նական համագային ժողովքը ըմնցաւ. Պրանք-
ֆուդ քաղաքը ուրիշ մէկ ժողովք մը կարգադր-
վեցաւ: և հիմա ասոր նախագահութեան իրա-
ւունքին վրայ վէճ կայ: 1815ին Լապրիայ գաշնադ-
րութեանը յայտնի խօսքին նայելով՝ ասոր նախա-
գահ պիտի ըլլայ Լապրիայի կայսրը, և Լապրի-
այի ժողովքին ատենէն ալ ուստայ կայսրը կ'ուզէր
որ 1815ին գաշնադրութիւնը չաւրուի: Բայց հի-
մա Բրուսիայի կառավարութիւնը չուզէր որ Լ-
ապրիայի կայսրը Պրանքֆուդի ժողովքին նա-
խագահ ըլլայ, և Բրուսիայի արտաքին գործոց աե-
տեղ Պ. Շլայնց կոմսը յայտարարութիւն հանեց
ըսելով որ՝ 1815ին գաշնադրութիւնը աւրուած և
վերջած է. կայսեր նախագահութիւնը անկեղ նո-
րագել ընել ըլլալով չեմք ընդունիր: Վ իեննայի օ-
րագիքը հրատարակած է որ՝ Բրուսիայի կառավա-
րութիւնը երկու տեղ փոխաւորական հազար հո-
գիէ բաղկացած բանակ հաստատուի է. մէկը՝ Լա-
պրիայի Գրուսիայ երթալու ծամբուն վրայ, որ
Սաքսի Վայմար գրքութեան սահմանէն կ'անցնի,
և միւսը՝ Պրանքֆուդի և Սիլեզիայի սահմանադ-
րութիւնները, որ Լապրիայի ու Բրուսիայի իրարմէ կը
զատեն:

ԲՐՈՒՍԻԱ: Թագաւորը զարնողը բռնած ատեն
նին երկու հոգի ալ բռնել, և նոյն օրը առանց
հարցմործի թող տալերնին պատմեցինք: Լապր-
գերմանական ազգայ միութեան առաջարկութեա-
նը հակառակող են ըսելով ռամկապետութեան
կուսակիցներուն գլխաւորներէն շատ մարդիկ բըռ-
նուեցան. որոց գլխաւորներն են Պ. Պրէնց, ո-
րուն քով շատ հարկաւոր թուղթեր գտնուեցան,
որոց մէջ՝ ռամկապետականներուն գործողութեան
ցը կեդրոն մը որոշելու վրայ առաջարկութիւն
ներ և խորհրդակցութիւններ նշանակուած էին.
ատենցմով կառավարութիւնը այս գաղափի ընկե-
րութիւններուն վրայ շատ տեղեկութիւն կը ստա-
նայ: Պ. Սայան, որ բռնուած և թող արուածնե-
րուն մէկն է, և ռամկապետական լրագիր անուանով է-
լած օրագրի մը գլխաւոր հրատարակիչն է: Պ.
Պրէնցից, և Պ. Բրանսլից: Լապրիայի Փարիզ
փախչող լեհացիներէն խրկուած շատ նամակներ
գտնուեցան: Թագաւորը զարնողը թէպէտ իբրեւ
խենթ հրատարակուած է, բայց կ'երեւի որ կա-
ռավարութիւնն ալ ասոր խենթութեանը շատ չի
հուստար: ասոր կուսակիցներուն մոքէն, կամիա-
ծը փարատելու համար կը կարծուի, որպէս զի ա-
պահովութեամբ կենան և դիւրաւ ձեռք անցնին:
Թէ որ խենթ անուանը չի հանէին անոր վրայ, և եր-
կար բարակ քննութի ընէին այն ատենը նէ՝ բըռ-
նուած մարդոցը ամէն ալ ձեռք ձգելը շատ դժ-
ուար կ'ըլլար:

— Թագաւորին առողջութեան վեճակը աղէկ
նարու վրայ է կ'ըսեն օրագիրները: Տեղւոյս գաղ-
ղիական Ժողովուրդ լրագրին մէջ այս հաստատար կը

կարդամք: « Բրուսիայի Թագաւորը 60 տարեկան
է: Թագաւորին Պալիէրայէն հռոմեացաւան իշ-
խանութի մըն է: Թագաւորը (ուստայ) չեքոյս
կայսեր աներձագն է աղայ չուէն: Եղբայրը, որ
Բրուսիայի իշխանն է, օրինաւոր յաջորդն է: Թագաւորին
առողջութեան հիմակուան պարագա-
յին մէջ այս տեղեկութիւններս տալը չեմք գիտեր
թէ ինչ միտք ունի:

— Լնցածները պատմեցինք որ՝ գերմանական
դաշնակցութեան բանի մը թագաւորներ և գոր-
սեր և իշխաններ՝ Գերմանիայի ընդհանուր կառա-
վարութեան գործոյն համար Բրուսիայի Պրէնց
մայրաքաղաքը ժողովեցան: Լնցեց համար եղած
արտաքայ կարգի ծախքը՝ Բրուսիայի ստակով 300,
000 երկու եղաւ: Թագաւորը այս ծախքը քաղաքին
ծախուց տուամար անցընել ուղեց, պաշտօնեայնե-
րը չընդունեցին. վախնալով թէ՝ չըլլայ որ գրեթե
հոլութիւն մը պատճառի չէ թէ միայն կառավարու-
թեան հակառակորդներուն մէջ, այլ և նոյն իսկ
կառավարութի կուսակիցներուն շատերուն մէջ:

ԻՊԱԼԻԱ: Բոլոր աշխարհի մէջ առաւ մետաքս
(իփէ) ելած երկիրներուն մէկն ալ Իգալիայի
Ի օմպաուտիա գաւառն է: Լապրիայի տարուան սառնոյց-
ները այն տեղի այս ամառս ըլլալու բերքերուն
շատ մնաց տուին: Սեռաքսէն վախ կայ որ այս
տարի չի պիտի յաջողի: Սարմանդները (չայիրնե-
րը) աւրուեցան, և չոր խոտին գինը հիմակուց ու-
րիշ տարիներուն գնոյն երկու չափը գտաւ: Ինչե-
ղէններն ու գինին ալ աղէկ չեն երկիր վառաւոր-
ութիւնը Իգալիայի և Սաճառիայի գրքութիւններուն
հետ պայման մը կընքեց. որով այս երկու գրքու-
ններուն երկրէն Ի օմպաուտիա եկած յորենը և գի-
նին ներս պիտի առնուի:

Շքալովին սահմաններէն ալ ըւր առնուած է
որ՝ յորենն ու անձրեւը կողնեցայ անտառներուն
(մէշէլիներուն) շատ մեծ մնասներ տուին:

ՍՊԱՆԻԱ: Ինկիլիզի և Սպանիայի մէջ տեղի վե-
ճը ըմնցաւ. և Լապրիայի խաղաղութիւնը կողմէն ա-
սոր տեղեկութիւնը տուող գիրը մայիս 1ին Սառ-
քիտ հասաւ: Սպանիայի թագաւորին իւր
ստորագրութեամբ հրամանագիր հանեց, ո-
րով Պ. Պրանքֆուդը Դաւիտ Իսթաւրի ազնուա-
կանը գերապետութեամբ Դաւիտ Իսթաւրի կ'որո-
շէ: Ինկիլիզի կողմէն ալ Սառքիտ գալու գետական
է Լապրիայի Լոմբի, որ իրեն բնակելու պալատը
պատրաստելու մարդ խրկած է: Պ. Տոնոզո Բոս-
գէս, որ իր գեղեցիկ ատենաբանութեամբ Սպա-
նիայի կառավարութեան խորհրդարանին Սանդա-
լանպէտը սեպուած է, և Լապրիայի խառնակու-
թիւնները անսկիւրով ամէն բանէ քաջուած էր, մի-
այն ծանր բան մը ըլլար նէ խորհրդարան կ'ուզար իր
կարծիքը տալու, ասկէց առաջ Պրէնց (Բրուսիա)
գետական երթալու որոշուած էր: Լապրիայ այս որո-
շումը դարձաւ. Պրէնց Պ. Լապրիայի Սիլեզիայի
ձէնէնալը պիտի երթայ, և Պ. Տոնոզո Բոսգէս
Թագաւորին առանձին խորհրդարանին անդամ ան-
ուանեցաւ:

ԱՄԵՐԻԿԱ: Գերմաներու խնդրոյն վրայօք տեղե-
կացուցիչ գրութիւնը (ուստայ) շինուեցաւ և
կառավարութեան խորհրդարանին ներկայացուց-
բայց միացեալ նահանգաց հարաւային և հիւսի-
սային գաւառները այս խնդրոյս վրայ չմիաբանե-
լով խնդիրը գլուխ ելլելը կասկածելի է:

Բանատայէն երկու շուգէնաւ Լապրիայի վրայ
իրարու զարնուեցան և սախտեցան. 24 երկի մարդ,
ամէնն ալ զինուոր, և 13 կին մարդ մեռան:

Ռիօ Եանէյրօ քաղաքի ալ (որ հարաւային Լ-
մերիկայ Պրէնցի կայսերութեան մայրաքաղաքն
է), գեղին տենդը ահագին ջարդ կ'ընէ. երեք
ամսուան մէջ մեռնողներուն համարները 14000 հո-
գի կ'ընէ:

Բալիֆօնիայի բնակիչները անկախ կառավա-
րութիւն մը ձեռք ձգել կ'ուզեն. որ միացեալ
նահանգաց ընդհանուր կառավարութեան կա-
խում չունենան, և հիւսիսային Լմերիկայի հա-
տարակապետութեան մասն չըլլան: Ռիւայ հանքին
պատճառով այլ և այլ աղգէ՝ Էւրոպայի հիմակ-
ուան վիճակին ատենը հոն գալու քաղմութեան
մէջ ի հարկէ կարծիք կ'ըլլար որ հոն ալ անիշխա-
նութեան և ապստամբութեան ոգի սերմանող
կ'ըլլայ: Տոնս նաւապետը ամէն կարելի միջոցները
ի գործ կը դնէ, և մեծ զբաղումով իր բանե-
ցընէ. որ քալիֆօնիայից մոքերնուն անցածը ի

բոք ի գործ դնելու գիւրուի չունենան:
Հաշակաւոր ոսկէհանքէն հիմայ անանկ առաւ
ոսկի կ'երէ որ ասկէց առաջ ասանկ չէր: Հանքե-
րէն ոսկիի մաքուր կտորներ կ'երէն, որոց վրայ ա-
մենեւին ծախք ընել չուզէր մաքրելու, և 8 1/2 լիպ-
րայէն մինչև 93 լիպրայ ծանրութեամբ ոսկի ելած
կայ: (մէկ լիպրան 100 տրամի մօտ կ'ուզայ): Այ-
կի հանելու համար հոն գալու օտարականներէն
տեղական կառավարութիւնը ամիսը 25 լիպրա բա-
գէտին (2750 դէշ) ատրք առնել որոշուած է:

ԼՊԳԼՅԻՆ

Լմայս 2ին ուրբաթ առաւօտուն ժամը 2ին
Լէնին խաբուի Թագաւոր և Բարդուղիմէոսի սըռ-
բոյ Լապրիայ անուամբ կառուցել նորաշէն գրա-
րոցը առաջին եռամսեայ հարցաքննութեան ու-
սումնական մանկուսաց շքեղ հանդէսը կատարեց.
ուրներկայ էին Լրժանապատիւ Թագաւոր քաբու-
նին փոխանորդ Սրբազան Հօրն մերոյ, և գիտնա-
կան մաքրակրօն Լապրիայի Տէր Գեորգ քահա-
նայն սուրբ Լստուածածի մայր Լիկեղեցւոյն, և
Հորհրդարդ Տէր Գաբրիէլ քահանայն և այլ
յարգի անձինք. հանդէսին սկիզբը ձայնաւոր ման-
կրտիկները քաղցրանուագ երգ մը երգեցին, որուն
սկիզբն էր « Նորաբոյս խաղիք մանկուսը հայե-
եան. » * և ապա անոնցմէ փոքրիկ մանուկ մը
Թագաւոր անուամբ խոնարհելով հանդիսականաց ա-
տենական ծառ մը խօսեցաւ, որ նոյն տեղւոյն
Պ. Սուբէն հայկաբանութեան դասատուին յօրե-
նածն էր, և ապա Բերականութեան տաւալին մա-
սին անուանց վրայօք քննուեցաւ. կրկին երգ մը
երգեցին մանկրտիկները ի վերայ Վարդանանց զօ-
րավարաց, որուն սկիզբն էր « կարգեալ հայոց բա-
պարապետ. » և ապա սուրբ գրոց պատմութեամբ
առաջին մասին վրայօք քննուեցաւ. ուր երգ մը
երգեցին « ի քո անուն Լիկեղեցանք. » և ապա
քրիստոնէական վարդապետութիւն, յետ աւարտ
մանն՝ ողբաձայն երգ մը երգեցին ըստ աւուրն
պատշաճի ի վերայ Համբարձման Տեառն մերոյ,
որուն սկիզբն էր. « Լապրիայ ըզուացն հրեղե-
նաց. » և ապա յառաջագէտ աշակերտաց փոքրիկ
խաչեր ընծայ տրվեցաւ որպէս թէ յաղթութիւ-
նը թէ ըստ հոգւոյ ըլլայ և թէ ըստ մարմնոյ՝ չէ
առանց պատիւ. ուր կրկին քաղցրիկ երգով մը ա-
ւարտեցին փառաւոր հանդէսը. յետ բարի յորդա-
րանաց և Լստուածային օրհնութեան վերջիցեալ Փո-
խանորդի վէհի Սրբազանին, և ապա նոյն տեղւոյն
ջանատէր Յարգի Հոգաբարձուք միաբան մեծա-
պէս գոհ ըլլալով տեղւոյս Պ. Սուբէնի հայկաբա-
նութեան և Պ. Խաչատուրի եկեղեցական երաժշ-
տութեան դաստառուաց, որոնք քիչ օրերուն մէջ
շատ երկասիրուի ըրեր են աղագաւորական փու-
թով և ապա արձակեցան խաղաղութեամբ:

— Դամանակէ մը ի վեր Բաբիլոնի հոգեւորա-
կան տեսուչ հանձնարարաւ Սեպուր վարդապետը
ի մայրաքաղաքս եկած էր նոյն քաղաքի Լիկեղեցւոյ
շինութեան վերաբերեալ գործոյ համար, որ շնոր-
հիւ ամենապատիւ սրբազան Պատրիարք հօր և աղ-
գային Գերագոյն ժողովոյ բարեկարգութիւն ըս-
տանալով, ամայս 31ին մեկնեցաւ ասկէ պէտք ե-
ղած արքունի հրամանագիրներով: Բաբիլոնի հա-
տարակութիւնը մեծապէս գոհ ըլլալով յիշեալ հո-
գեւորական տեսչին խոհեմ և բարեկարգ կառա-
վարութեան վրայ. ամենապատիւ սրբազան Պատ-
րիարքը կայսերական պէռաթով և Պատրիարքական
կանգալաւ հաստատեց զնա իւր հոգեւորական
պաշտօնին վրայ:

* Այս երգն է որ 1848 թուին, յանուն սուրբ Էրուստ
զէմի յիւրիւտար հաստատու ազգային Ճեմարանի հայկաբա-
նութեան դասատու Պ. Սիւստին շինածն է, որ հիմա Պէթովուի
գալատունն է նոյն պաշտօնի. և ուսանողաց պարգեւաբաշխու-
թեան հանդէսին օրը երգեցաւ:

ՀԵՏԵՐԵԿԻՉ ԼՐԱԳՐԻՍ

Պրոսպի Զովանի
Չամոտածիանց:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԻՏԱԳԱՐԱՆԻ ԵՊԱԿԱՆՆՈՒ ՄԻԻԿԵԻՏԻՍԵՆ
Ի ՊԵՏԻՐ ԻԼԻՆ